Societat

El “negre de Banyoles”, més mort i enterrat que mai

Es compleixen deu anys de l'enterrament a l'Àfrica del boiximà dissecat que s'exhibia al Museu Darder

En general, a la ciutat de l'estany han fet cau i net d'aquella figura i de la polèmica que va generar

06/10/10 02:00 - BANYOLES - **RAMON ESTÉBAN**

Quan el juny del 1999 Pere Bosch, que s'acabava de convertir en l'alcalde més jove de la història de la ciutat, va posar-se al front de l'Ajuntament de Banyoles es va trobar dues incòmodes herències del consistori anterior. Una era el tràgic naufragi de *L'Oca*. L'altra, el cas del boiximà del Museu Darder: una campanya d'abast internacional exigia que es retirés de l'exposició i es retornés el cos a l'Àfrica. “Arribo al despatx d'alcaldia el primer dia i veig sobre la taula una carta d'Abel Matutes [el ministre d'Afers Estrangers del govern de l'Estat] en què em demanava una trobada per solucionar-ho”, recorda Pere Bosch. A l'actual parlamentari d'ERC li va tocar, per tant, negociar la sortida a una polèmica amb aires surrealistes que culminaria tan sols uns mesos més tard: el 3 d'octubre del 2000, les restes del “negre de Banyoles” arribaven a Botswana i, dos dies després, les enterraven enmig de grans honors. La ciutat perdia una peça clau del seu museu, però, a canvi, l'Estat es comprometia a fer-hi una forta inversió per donar un altre enfocament al Darder.

1 2

Un moment de l'enterrament de les restes del guerrer amb honors militars, l'octubre del 2000 a Botswana. Foto: EFE.

Notícies de ...

Banyoles

La polèmica

La campanya havia començat el 1991, a les portes de la celebració de les proves de rem dels Jocs Olímpics del 1992. Un cop celebrats els Jocs, la polèmica va minvar, cosa que va donar la raó als que sospitaven que havia estat una controvèrsia que tenia la seva raó de ser en el ressò mediàtic d'una ciutat olímpica. Però, tot d'una, i davant la perplexitat de bona part de la població banyolina, que consideraven el “negre” part del patrimoni local, el govern estatal va començar a rebre pressions internacionals: el govern del Senegal i l'Organització d'Unitat Africana van reclamar el cos i el secretari general de l'ONU va qualificar l'exhibició del guerrer com a “repugnant”. Convertit ja en un afer diplomàtic, el 1997 l'Ajuntament finalment va accedir a retirar el guerrer.

Tres anys després, se signava el conveni pel trasllat, un cop l'Ajuntament i l'Estat van haver acordat que, a canvi de no posar més entrebancs al trasllat de la peça de museu, el govern estatal col·laboraria econòmicament amb la reforma del museu, cosa que es compliria al cap de pocs anys.

“Ningú no en parla”

“Vist amb perspectiva, va ser la millor solució, tenint en compte que, després de tota aquella polèmica, el boiximà ja no podia ser exposat”, diu l'exalcalde Pere Bosch, una dècada després.

Mentre que Bosch va ser qui va haver de tancar l'expedient, al seu predecessor, Joan Solana (Plataforma Progressista), li havia tocat de ple la campanya iniciada per un haitià domiciliat a Catalunya perquè es deixés d'exhibir aquell home dissecat, provinent d'una col·lecció de la primera meitat del segle XX. “Va ser una polèmica artificial que va tenir com a punt àlgid l'enterrament a Botswana”, resumeix Solana. Per ell, era indispensable que la continuació d'aquell episodi fos tranquil. “Per sort o per desgràcia –reflexiona– del ‘negre', a Banyoles, ja no en queda res”. Del mateix parer és l'actual alcalde, Miquel Noguer (CiU). “A Banyoles ja ningú no en parla, la gent se n'ha oblidat; aquella figura ja no es troba a faltar”, assegura.

Al museu discrepen

No són de la mateixa opinió al Darder. “El museu es va quedar orfe no tant del boiximà en concret, sinó d'una peça significativa que fos capaç d'atraure molt de públic”, manifesta el director dels museus de Banyoles, Lluís Figueras.

El trasllat

Les restes del famós guerrer van viatjar a l'Àfrica –via Madrid– en un contenidor per a obres d'art, després de refusar que se li atorgués un tractament de cadàver i, per tant, que fos transportat per una empresa funerària. De Banyoles va sortir sense les peces de vestir, els ornaments, l'escut i la llança i, a Madrid, va ser sotmès a un tractament químic.

El que va arribar a Botswana dins d'un fèretre, per tant, va ser tan sols el crani i les extremitats, els quals van ser rebuts en una cerimònia molt vistosa, plena d'autoritats i una representació militar. Es va fer una capella ardent i posteriorment el van inhumar en un parc que, avui, està molt abandonat.

> Vist amb perspectiva, el trasllat a l'Àfrica va ser la millor solució

Pere Bosch
ALCALDE DE BANYOLES 1999-2007

LES FRASES

El Darder es va quedar orfe d'una peça singular

Lluís Figueras
DIRECTOR DELS MUSEUS DE BANYOLES

Per sort o per desgràcia, del ‘negre' a Banyoles ja no en queda res

Joan Solana
ALCALDE DE BANYOLES 1991-1999

Ja ningú no en parla, la gent se n'ha oblidat; aquella figura ja no es troba a faltar

Miquel Noguer
ALCALDE DE BANYOLES DES DE 2007

De 40.000 visitants anuals a 8.000

Quan Lluís Figueras diu que al Darder es troba a faltar una peça singular com el boximà, capaç d'atraure l'atenció de molt de públic, ho fa amb les xifres a la mà. Avui, el nombre de visites anuals a l'exposició permanent del museu se situa a l'entorn de les 8.000, mentre que, amb el guerrer a les vitrines, la xifra era tres i quatre vegades superior. En els anys de la polèmica s'havia arribat a superar els 40.000 visitants. El trasllat del “negre” va implicar la reforma del recinte. Després de quatre anys d'obres, el 2007 va tornar a obrir com a Museu Darder - Espai d'interpretació de l'estany. En el nou discurs museogràfic es donava preferència a la descripció de la zona lacustre, amb abundant material audiovisual, mentre que la col·lecció d'animals dissecats del Darder quedava relegada al soterrani. El nou museu no va acabar de fer el pes i, a hores d'ara, des de l'equip de govern (CiU i PSC) ja es parla de donar-li una altra orientació. A més, des del mes passat el museu tanca els dies feiners (excepte per a les visites escolars concertades) i la seva gestió s'ha traspassat al Consorci de l'Estany, arran del pla de sanejament de les finances municipals. Els republicans s'han queixat i uns quants ciutadans reclamen que es torni a la normalitat a través d'un grup al Facebook.

Arcelin, el metge reivindicatiu

RAMON ESTÉBAN

1

Pocs mesos abans que a Banyoles comencessin les proves de rem dels Jocs del 1992, Alphonse Arcelin, un metge haitià que exercia a Cambrils (Baix Camp), va començar una campanya internacional perquè es retirés “el negre” del Darder abans de la competició. Arcelin titllava l'exhibició de les restes del guerrer de mostra intolerable de racisme. Mentre l'Ajuntament rebutjava l'acusació amb arguments museològics i es negava a retirar la figura de l'exposició, i mentre a Banyoles sorgia un moviment popular reclamant que el negre es quedés on era, Arcelin rebia el premi Martin Luther King del Centre Interafricà d'Iniciatives Culturals, entitat que va crear una

comissió per enterrar el guerrer a l'Àfrica. El COI –presidit aleshores per Joan Antoni Samaranch– també va demanar-ne la retirada i fins i tot el president de la Generalitat, Jordi Pujol, i el de la Unesco, Federico Mayor Zaragoza, van mirar d'intercedir-hi. Finalment Arcelin es va sortir amb la seva. Va morir l'agost de l'any passat a Cuba, als 73 anys.

Alphonse Arcelin , quan exercia la medicina a Cambrils, municipi del qual va ser regidor. Foto: EL PUNT.

Darrera actualització (Dimecres, 6 d'octubre del 2010 02:00)

Publicat a

El Punt Comarques Gironines 06-10-2010 Pàgina 2